

Kulturna baština kao poticaj u radu s djecom predškolske dobi

Udovičić, Ana

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:516022>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-25**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

ANA UDOVIČIČ

ZAVRŠNI RAD

**KULTURNA BAŠTINA KAO POTICAJ U
RADU S DJECOM PREDŠKOLSKE DOBI**

Petrinja, prosinac, 2016.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
Petrinja

PREDMET: METODIKA LIKOVNE KULTURE

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: Ana Udovičić

**TEMA ZAVRŠNOG RADA: Kulturna baština kao poticaj u radu s
djecom predškolske dobi**

MENTOR: Prof. Svetlana Novaković, predavačica

Petrinja, prosinac, 2016.

ZAHVALA

Prije svega zahvaljujem se dragom Bogu na svim milostima i darovima koje sam primila od početka do svršetka mog obrazovanja, ali i puno šire.

Zahvaljujem se svima koji su na bilo koji način pridonijeli oko pisanja i izrade rada; veliko hvala.

Napose se želim zahvaliti svojoj mentorici, profesorici Novaković koja mi je svojom srdačnošću i otvorenošću izašla u susret te korisnim savjetima i velikim znanjem doprinijela da moj završni rad poprimi jasniju formu i da sama bit rada bude zadovoljena. Hvala od srca.

Želim se također zahvaliti DV „Različak“ u Zagrebu. Cijelom osoblju počevši od odgajateljica uz sve korisne savjete, ohrabrenja i poticaje, pa do pedagogice i ravnateljice bez čijeg odobrenja praktični dio završnog rada ne bi bio moguć.

Zahvaljujem se svim svojim prijateljima i kolegama koji su mi izašli ususret kako bi moj rad bio bogatiji i ljepši.

I na kraju se želim zahvaliti svojoj obitelji koja je uvijek bila tu za mene uz svu silnu ljubav, podršku i sigurnost; svojem ocu Ivanu, majci Nadi, sestri Mariji, bratu Luki i Petru. Bez vas cijelo moje obrazovanje ne bi bilo moguće. Hvala vam što ste mi pomogli završiti jedno poglavlje u životu; a sada otvaramo novo.

Ana Udovičić

SADRŽAJ

Sadržaj

ZAHVALA	2
SADRŽAJ	3
SAŽETAK	4
SUMMARY	5
1. UVOD.....	6
2. KULTURNA BAŠTINA.....	7
2.1 MATERIJALNA KULTURNA BAŠTINA	7
2.1.1 Nepokretno kulturno dobro.....	7
2.1.2 Pokretno kulturno dobro	11
2.2. NEMATERIJALNA KULTURNA BAŠTINA	12
2.3. KULTURNA BAŠTINA I OBRAZOVANJE.....	13
3. KULTURNA BAŠTINA KAO POTICAJ ZA LIKOVNO STVARANJE	15
4. OBLICI RADA U ODGOJNO OBRAZOVNOJ USTANOVI	16
4.1. INTEGRIRANO POUČAVANJE.....	16
5. PROJEKT HRVATSKO ZAGORJE I ŠESTINSKI KIŠOBRAN.....	22
5.1 ŠESTINSKI KIŠOBRAN.....	22
5.2 LICITARSKO SRCE.....	28
6. ZAKLJUČAK	34
LITERATURA	35
AUTOBIOGRAFIJA.....	36
IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI ZAVRŠNOG RADA.....	37
IZJAVA O JAVNOJ OBJAVI RADA	38

SAŽETAK

Kulturna baština utkana je u svaku poru društva i neizbježna je stavka u gradnji identiteta svakog pojedinca.

Kako bi se objasnio utjecaj kulturne baštine na djecu predškolske dobi, važno je krenuti od samog pojma *kulturne baštine*. U radu je pobliže objašnjen pojam kulturne baštine te razlaganje istog na *nematerijalnu kulturnu baštinu* i *materijalnu kulturnu baštinu*. Nadalje, u radu se spominje način na koji se kulturna baština može implementirati u *obrazovanje*, kao i njezin utjecaj u *likovnom stvaralaštvu*.

Kako bi ti segmenti bili mogući, stavlja se naglasak na integrirano poučavanje koje se najuspješnije ostvaruje u *projektnom radu*. Projektni rad je detaljnije objašnjen, zajedno sa svim svojim osobitostima koje karakteriziraju dijete kao ravnopravnog člana projektnih aktivnosti, konstruktora i sukonstruktora vlastitog znanja.

Isto tako, u zadnjem dijelu završnog rada, objašnjen je projekt „Hrvatsko zagorje i šestinski kišobran“ koji je praktično proveden u jednom od zagrebačkih vrtića.

Ključne riječi: *kulturna baština, nematerijalna kulturna baština, materijalna kulturna baština, likovno stvaralaštvo, projektni rad*

SUMMARY

Cultural heritage is woven into every pore of society and the inevitable component in the construction of human identity .

To explain the impact of cultural heritage on pre-school children, it is important to start from the very concept of cultural heritage. The assignment explains the concept of cultural heritage as well as the interpretation of the same on the intangible cultural heritage and the tangible cultural heritage. Furthermore, the assignment mentions the way in which the cultural heritage can be implemented in education, as well as its influence in the fine arts.

To these segments were possible, puts the emphasis on integrated teaching which is most successfully achieved in the project work. The project work is explained in more detail, together with all its peculiarities that characterize a child as an equal member of the project activities, and constructor of its own knowledge.

Also, in the last part of the assignment it is explained the project "Hrvatsko Zagorje and Šestinski kišobran" which is practically implemented in one of Zagreb's kindergarten.

Keywords: *cultural heritage, intangible cultural heritage, tangible cultural heritage, visual arts, design work*

1. UVOD

Utjecaj na odabir teme bila je ljubav prema domovini i svim njezinim prirodnim i kulturnim dobrima, te želja upoznavanje djece u vrtiću s kulturnom baštinom za njihovo i vlastito obogaćivanje. Utjecaj kulturne nacionalne baštine u radu s djecom predškolske dobi počinje zapravo od njihova zamjećivanja okoline i svijeta u kojem žive. Nematerijalna i materijalna kulturna dobra potiču dijete na svjesnost njihova postojanja, vrijednosti, ali i stvaranja vlastite kulturne baštine za slijedeće generacije.

Rad je podijeljen na četiri poglavlja: „Kulturna baština“, „Kulturna baština kao poticaj za likovno stvaranje“, „Oblici rada u odgojno obrazovnoj ustanovi“ i „Projekt Hrvatskog zagorja i šestinski kišobran“.

U prvom se poglavlju definira pojam kulturne baštine te se isti razlaže na nematerijalnu i materijalnu kulturnu baštinu.

U drugom poglavlju „Kulturna baština kao poticaj za likovno stvaranje“, navode se vrijednosti kulturnih dobara u likovnom radu s djecom predškolske dobi te pristupi odgajatelja u stvaranju poticajnog okruženja, kao i dovoljnog broja materijala za likovne aktivnosti.

U trećem poglavlju „Oblici rada u odgojno obrazovnoj ustanovi“, objašnjava se pojam integriranog poučavanja kao suvremeni način rada u odgojno obrazovnim ustanovama te osnovni oblici integriranog poučavanja.

U zadnjem objašnjava se praktični dio završnog rada koji se sastojao od dvije aktivnosti proveden u vrtiću u starijoj skupini.

2. KULTURNA BAŠTINA

Kulturna baština predstavlja ostavštinu materijalnih i nematerijalnih artefakata nekog društva, sačinjenog od naslijeđa prošle generacije i pomno čuvano u sadašnjosti za one buduće.

2.1 MATERIJALNA KULTURNA BAŠTINA

Materijalnu ili nepokretnu kulturnu baštinu čine kompleksi građevina, kulturno – povijesne cjeline te krajolici. Materijalna dobra predstavljaju pojedinačne građevine kao i skupinu građevina.

18.6.1999. godine donijet je Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara Zastupničkog doma Hrvatskoga državnog sabora, kojeg je potpisao predsjednik dr. Franjo Tuđman. Zakon se sastoji od 127 članaka u kojima se govori o uspostavljanju zaštite nad kulturnim dobrom, pravima vlasnika kulturnih dobara, mjere zaštite te obavljanje poslova u očuvanju istih, zatim uključivanje uprave i inspeksijske službe u rad, te financiranje i druga pitanja vezana uz očuvanje i zaštitu kulturnih dobara.

2.1.1 Nepokretno kulturno dobro

Prema članku 7. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara nepokretno kulturno dobro može biti:

- grad, selo, naselje ili njegov dio,
- građevina ili njezini dijelovi, te građevina s okolišem,
- elementi povijesne opreme naselja,
- područje, mjesto, spomenik i obilježje u svezi s povijesnim događajima i osobama,
- arheološko nalazište i arheološka zona, uključujući i podvodna nalazišta i zone,
- područje i mjesto s etnološkim i toponimskim sadržajima,

- krajolik ili njegov dio koji sadrži povijesno karakteristične strukture, koje svjedoče o čovjekovoj nazočnosti u prostoru,
- vrtovi, perivoji i parkovi,
- tehnički objekt s uređajima i drugi slični objekti.

Upisana dobra Republike Hrvatske na UNESCO – ovom Popisu svjetske baštine su:

Slika 1. Povijesni kompleks Splita i Dioklecijanova palača (1979.)

Slika 2. Stari grad Dubrovnik (1979.)

Slika3. Eufrazijeva bazilika u Poreču (1997.)

Slika 4. Povijesni grad Trogir (1997.)

Slika 5. Katedrala svetog Jakova u Šibeniku (2000.)

Slika 6. Starogradsko polje (2008.)

Slika 7. Nacionalni park Plitvička jezera (1979.)

Slika 7. Nacionalni park Plitvička jezera (1979.)

Nepokretna kulturna baština je sa svojim kulturno – povijesnim značenjem sastavni dio čovjekove okoline. Zaštita i njezino očuvanje ne samo da je zaštićeno zakonskim odredbama, nego bi to trebalo biti dio čovjekove vlastite svijesti i odgovornosti kao individue.

Graditeljska kulturna baština izložena je stalnim mijenama modernizacije te je zbog svoje osjetljive strukture izuzetno osjetljiva i podložna propadanju. Takvom stanju pogoduju i ratna razaranja, nebriga, neriješeni imovinsko – pravni odnosi, nepoštivanje pravnih odnosa te nedostatak financijskih sredstava. Tim su

problemima najviše izložena seoska područja te manji povijesni gradovi. Uzrok tome svakako je globalizacija svojim prekomjernim iskorištavanjem i uništavanjem okoliša zbog korištenja prirodnih resursa; zatim migracija u 20. stoljeću iz sela u gradove što ostavlja graditeljsku baštinu prepuštenu zubu vremena. Najviše su ugroženi srednjovjekovni gradovi zbog svojeg nepristupačnog geografskog položaja i slabe dokumentiranosti. Upravo je zato važno svratiti pozornost na takva mjesta koja se nalaze izvan naseljenih područja te naći prikladne zakone i pravila u postupku njihova održanja i obnove.

2.1.2 Pokretno kulturno dobro

Prema članku 8. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara pokretno kulturno dobro može biti:

- zbirka predmeta u muzejima, galerijama, knjižnicama i drugim ustanovama, kao i u drugim pravnim osobama te državnim i upravnim tijelima uključujući i kod fizičkih osoba,
- crkveni inventar i predmeti,
- arhivska građa, zapisi, dokumenti, pisma i rukopisi,
- filmovi,
- arheološki nalazi,
- antologijska djela likovnih i primijenjenih umjetnosti i dizajna,
- etnografski predmeti,
- stare i rijetke knjige, novac, vrijednosni papiri, poštanske marke i druge tiskovine,
- dokumentacija o kulturnim dobrima,
- kazališni rekviziti, skice, kostimi i sl.,
- uporabni predmeti (namještaj, odjeća, oružje i sl.), prometna i prijevozna sredstva i uređaji, predmeti koji su značajna svjedočanstva razvitka znanosti i tehnologije.

- U prvoj polovini 19. stoljeća započinje briga o „starinama“ ili današnjim rječnikom; kulturnim dobrima. U Hrvatskoj krajem istog stoljeća započinje organizirano djelovanje zaštite spomenika u kojem se ističu Ivan Kukuljević Sakcinski, Đuro Szabo i Ljubo Karaman.

2.2. NEMATERIJALNA KULTURNA BAŠTINA

U listopadu 2003. godine, na općoj skupštini UNESCO-a prihvaćena je Konvencija za zaštitu nematerijalne kulturne baštine, a Republika Hrvatska ju je prihvatila 2005. godine.

Prema članku broj 2, definicija nematerijalne kulturne baštine glasi: „Nematerijalna kulturna baština znači vještine, izvedbe, izričaje, znanja, umijeća, kao i instrumente, predmete, rukotvorine i kulturne prostore koji su povezani s tim, koje zajednice, skupine i u nekim slučajevima, pojedinci prihvaćaju kao dio svoje kulturne baštine. Takvu nematerijalnu kulturnu baštinu, koja se prenosi s naraštaja na naraštaj, zajednice i skupine uvijek nanovo stvaraju reagirajući na svoj okoliš, interakciju s prirodom i svojom poviješću, a ona im daje osjećaj identiteta i kontinuiteta, promičući time poštovanje prema kulturnoj raznolikosti i ljudskoj kreativnosti.“ (Zastupnički dom Hrvatskog državnog sabora (2005))

Konvencijom su se utemeljila dva popisa baštine: Reprezentativni popis nematerijalne kulturne baštine čovječanstva i Popis nematerijalne kulturne baštine kojoj je potrebna hitna zaštita. U Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske dosad je upisano preko 130 zaštićenih nematerijalnih kulturnih dobara, od kojih je 13 upisanih na UNESCO - ovu Reprezentativnu listu nematerijalne baštine čovječanstva i jedno nematerijalno dobro na UNESCO–ovu Listu ugrožene nematerijalne kulturne baštine kojoj je potrebna hitna zaštita.

U Republici Hrvatskoj 13 nematerijalnih kulturnih dobara je na UNESCO – ovoj listi:

- Bećarac (Tradicijska glazba istočne Hrvatske)
- Medičarski obrt na području sjeverne Hrvatske (Umijeće izrade licitara, svijeća i medice)

- Kraljice ili ljelje (Godišnji proljetni ophod u Gorjanima kraj Đakova)
- Zvončari Kastavštine (Bučni i šareni istjerivači zlih sila)
- Ojkanje (Potresanje glasom na starinski način)
- Čipkarstvo u Hrvatskoj (Umjetnost koja povezuje Hvar, Pag i Lepoglavu)
- Umijeće izrade drvenih tradicijskih igračaka s područja Hrvatskoga zagorja (Predmeti otrgnuti iz zagrljaja zaborava)
- Dvoglasje tijesnih intervala Istre i Hrvatskog primorja (Glazbene specifičnosti sjevernoga Jadrana)
- Festa svetoga Vlaha (Tradicija šovanja dubrovačkog zaštitnika)
- Za križen (Hrvatske procesije u Velikom tjednu)
- Nijemo kolo Dalmatinske zagore (Ples bez glazbene pratnje)
- Sinjska alka (Stoljetno viteško natjecanje u Cetinskoj krajini)
- Klapsko pjevanje (Tradicijski glazbeni fenomen urbane Dalmacije)

2.3. KULTURNA BAŠTINA I OBRAZOVANJE

Živimo u vremenu u kojem su odrasli i djeca preplavljeni velikom količinom informacija i podataka sa svih strana. Najveću ulogu ima internet te razni uređaji koji nastaju kao produkt tehnologije koja raste velikom brzinom. Brze i česte promjene, globalizacijski trendovi i drugi čimbenici dovode u opasnost opstanak kulturne i prirodne baštine pojedinog kraja. Postavljaju se pitanja poput: Kakvu ulogu ima baština u današnje vrijeme sveopće informiranosti, dostupnosti proizvoda i komercijalizacije? Kako i koga poučavati o baštini i njenom očuvanju, te koja su nam znanja i vještine za to potrebne?

Kako bi mogli ponuditi široku lepezu naše kulturne baštine i njezine osobitosti, neophodno je visoko obrazovanje te implementacija znanja u praksu. Formalno obrazovanje koje se može steći na sveučilištima, zatim neformalno poput stručnog usavršavanja, te ono ključno; poznavanje i razumijevanje zaštite kulturnih dobara, osnovni je preduvjet za uspješnost svih aktivnost koje se provode u praksi.

Budući da je baština slika određene životne zajednice nastala kao posljedica brojnih povijesnih čimbenika i previranja i da bi skrb i očuvanje njezina identiteta bila djelotvorna, nužno je implementirati održivi razvoj u odgoj i obrazovanje djece od najranije dobi. Na taj će način dijete razvijati trajnu intrinzičnu potrebu za učenjem održivosti, te razvijati ljubav i svijest o ljepotama kulturne baštine koja će se onda uspješno prenositi s generacije na generaciju .

3. KULTURNA BAŠTINA KAO POTICAJ ZA LIKOVNO STVARANJE

Znamo da su čovjek i kultura u međuodnosu; čovjek svojim djelovanjem stvara kulturu, a kultura čovjeku osigurava osobnost i gradi njegov identitet. Zato se kultura i kulturna baština trebaju njegovati, čuvati te prenositi na mlađe generacije.

Likovna kultura prepoznatljiva je po širokoj lepezi sadržaja. O njoj Brajčić ovako progovara : „Likovno stvaralaštvo, likovni odgoj i obrazovanje kao ljudska djelatnost i dio odgojno-obrazovnog sustava, predstavljaju specifičan medij spoznaje svijeta i vizualne stvarnosti. Preko tog moćnog medija uvodimo djecu i mlade u promatranje i doživljavanje likovnih pojava i likovnih djela, u svijet likovnih ideja i likovne pismenosti, likovnih znakova i poruka“(Brajčić, 2002: 79)

Važno je dati djetetu dobre poticaje za upoznavanje kulturne baštine uz primjerene materijale i sredstva kako bi mogla slobodno i samostalno likovno stvarati. Kod djece bi u susretu s kulturnom baštinom trebalo poticati aktivno sudjelovanje, inzistirati na interaktivnom i iskustvenom učenju uz primjenu istraživačkog rada. Nije cilj ovog projekta da se djeca samo upoznaju s kulturnom baštinom, nego da ju osjete, dožive i na taj način grade vlastiti identitet. Ovdje veliku ulogu imaju odgajatelji koji bi djeci trebali pružiti primjeren sadržaj kulturne baštine prilagođen dobi djeteta. Dobro je poznato kako djeca uče iskustveno, „čineći“, a to podrazumijeva aktivno istraživanje. Motivi baštine koje nudimo djeci mogu biti vizualni i nevizualni, a prilikom susreta djece s kulturnom baštinom u likovnom stvaralaštvu, nužno se služiti s više različitih likovnih tehnika. Također, ponudom većeg i kvalitetnog broja materijala u likovnom postupku, omogućuje djetetu razvoj divergentnog mišljenja, odnosno, pogoduje razvoju kreativnosti.

Uključivanjem djece i mladih u kreativno – stvaralačke procese kroz upoznavanje njihove kulturne baštine prije svega gradi njihov identitet, zatim razvija kognitivne i emocionalne procese, te utječe na razvoj uočavanja i priopćavanja informacija putem vizualnih simbola, i razvija svijest o vlastitoj autonomiji i slobodi djelovanja.

4. OBLICI RADA U ODGOJNO OBRAZOVNOJ USTANOVI

4.1. INTEGRIRANO POUČAVANJE

Čudina–Obradović ovako definira integrirano poučavanje: „Planiranje i organiziranje poučavanja u kojem se međusobno povezuju različite discipline, područja i predmeti, s ciljem postizanja dubokog razumijevanja određenog sadržaja i istodobnog ovladavanja vještinama čitalačke, matematičke, prirodoslovne, računalne i umjetničke pismenosti, kao i vještinama kritičkog i kreativnog mišljenja.“ (Čudina – Obradović, 2009: 23).

Najslobodniji oblik integriranog poučavanja je projektno poučavanje koje omogućuje ostvarivanje integriranog pristupa odgojno obrazovnim sadržajima kroz aktivno učenje temeljeno na vlastitom iskustvu (Tomljenović, Novaković, 2012).

Poučavanje projektom

Prema određenju Edite Slunjski, projekt je „oblik integriranog kurikuluma u kojem djeca prema vlastitim interesima i mogućnostima, u suradnji s drugom djecom i uz nenametljivu asistenciju odgajatelja, poduzimaju različite istraživačke i druge aktivnosti u kojima aktivno stječu iskustva i znanja te primjenjuju svoje vještine, donose odluke i uče preuzimati odgovornost.“ (Slunjski, 2012)

Projektnu metodu rada s djecom predškolske dobi, prvi je utemeljio Kilpatrick 1918. godine, kao oblik naprednog obrazovanja usmjerenog na organizaciju aktivnosti povezanih središnjom temom. (1918, Slunjski, 2012)

Prednosti rada na projektu (Slunjski, 2012)

- Osiguravanje uvjeta za odobravanje urođene znatiželje djece i njihovog motiviranog učenja,
- Sudjelovanje djece i odgajatelja u zajedničkom istraživanju,
- Uključivanje roditelja u projekt,
- Korištenje različite tehnologije,
- Učenje putem iskustva,
- Uključivanje djece s posebnim potrebama,

- Ostvarivanje mnogostrukih vještina: intelektualnih, socijalnih, motoričkih i akademskih.

Projektno planiranje aktivnosti ima slijedeće karakteristike (Slunjski,2012)

- Trajanje aktivnosti određuje razvoj projekta, može biti i nekoliko dana ili tjedana
- Sadržaj ili temu određuju djeca i odgajatelji zajedno, a interes djece je najvažniji kriterij
- Odgajatelj, promatrajući djetetove istraživačke aktivnosti, temelji novu etapu projekta
- Odgajatelj prati, bilježi i ustanovljuje djetetova znanja, te na temelju toga stvara uvjete za njihovu nadogradnju
- Djeca tragajući stječu odgovore i sudjeluju u planiranju novih iskustava učenja
- Izleti i posjeti su sastavni elementi iskustvenog učenja djece i organiziraju se u svim etapama razvoja projekta
- Vrijeme je fleksibilno, a ne strogo određeno
- Primjereno predstavljanje (crtanje, građenje, slikanje) djeci olakšavaju razumijevanje i integraciju koncepata, služe za dokumentaciju aktivnosti te za praćenje napretka djece tijekom projekta.

Razine projektnog poučavanja (Čudina – Obradović 2009)

1. Aktivnosti prve razine – prikupljanje podataka o pojmu, temi ili problemu (činjenično znanje), te sažimanje i sistematiziranje podataka (proceduralno znanje)
 - Posjećivanje muzeja i izložbi
 - Čitanje enciklopedija, članaka, slikovnica
 - Vođenje intervjua i razgovora
 - Internetsko pretraživanje

- Prikupljanje dokumentacije (mape, slike, ilustracije)
- Bilježenje ključnih podataka
- Sastavljanje popisa izvora podataka
- Provjera istih i usklađivanje s drugim izvorima
- Izrada shema i grafikona

2. Aktivnosti druge razine- obrada podataka te stjecanje pojmovnog znanja

- Opus ideja
- Analiza podataka
- Izrada grafikona
- Crtanje i skica modela
- Skiciranje ideje
- Mozaičko stvaranje jasne slike problema
- Usklađivanje kontradiktornih podataka
- Pronalaženje fokusa
- Određivanje teme
- Igranje idejama
- Pronalaženje materijala

3. Treća razina aktivnosti – primjena znanja i isprobavanje ideja

- Izgradnja modela
- Konstrukcija
- Sastavljanje
- Sinteza ideja
- Stvaranje novih pojmova

- Dorada i dekoriranje
- Testiranje i provjera
- Traženje mišljenja vršnjaka
- Usporedba sa zadanim kriterijima
- Traženje savjeta i procjene stručnjaka
- Priprema prikazivanja
- Proslava

Uloga okruženja u projektnom poučavanju (Slunjski 2012)

Kako bi projekt bio uspješan, treba staviti naglasak na stvaranje uvjeta i situacija za učenje i istraživanje, a ne na izravno poučavanje koje je karakteristično za tradicionalni pristup poučavanja. Onda možemo govoriti o kooperativnosti, izražavanju nedoumica, svjesnom izlaganju rizicima, autonomiji, uživanju u samom učenju i stvaranju ozračja povjerenja.

Kao neizostavni dio projektnog poučavanja, bitna je stavka dokumentacija (Slunjski 2012) koja uključuje; pisane bilješke, dnevnike, transkripte razgovora, narativne forme, audio i video zapisi, likovni radovi djece, fotografije slajdovi.

Dokumentacija je alat za promatranje procesa učenja djeteta, također omogućuje bolji uvid u njegovo razumijevanje te osigurava kvalitetniju podršku djetetu. Nudi uvid u kompleksna iskustva djece, sustavno praćenje i bilježenje napretka djece, omogućuje prihvaćanje procesa učenja kao interaktivnog procesa, a samom odgajatelju pomoć u procjeni što djeca znaju i mogu. Odgajatelj koji dokumentira učenje djeteta ima više samopouzdanja.

Uloga odgajatelja u projektu

U integriranom poučavanju uloga odgajatelja nije kontrolirajuća i tradicionalna, nego fleksibilna. Usmjerava se na razvoj kreativnog i kritičkog mišljenja djece i stavlja naglasak na njihove kompetencije. (Slunjski 2012)

Odgajatelj može na dva načina sudjelovati u aktivnostima djece:

- Neizravno: stvara preduvjete, promatra ih, dokumentira, nastoji ih bolje shvatiti te ih podržava u daljnjem razvoju.
- Izravno: potiče djecu na uočavanje određenih pojava i fenomena, pomaže u rješavanju problema, potiče rasprave djece i olakšava njihovo razumijevanje te provodi evaluaciju završenih i planira nove aktivnosti.

Važno je naglasiti kako odgajatelj mora biti spreman odustati od planiranog smjera aktivnosti, te poći onim kojim ga povedu djeca. Na taj način odgajatelji i djeca postaju ravnopravni partneri učenja, konstruktori i sukonstruktori znanja.

Vrste poticajnih pitanja (Slunjski 2012)

1. Ona koja potiču produbljivanje razumijevanja djeteta (Ima li netko drugačije mišljenje o ovom problemu; koje su moguće posljedice ovakvog shvaćanja...)
2. Ona koja potiču dijete na logičko razmišljanje i zaključivanje (Zašto tako misliš; kako znaš da je tomu tako; koja su još moguća objašnjenja)
3. Ona koja od djeteta iziskuju razjašnjenje (Slažeš li se s tim; je li to ono što si mislio/la...)

Poticajna pitanja su važna jer potiču otvorenu raspravu tijekom projekta. Djeca svoja znanja propituju, provjeravaju, produbljuju razumijevanje te revidiraju postojeće znanje. Iskustvo učenja znanja kroz kritičku provjeru, zajedničku refleksiju te otvorenu raspravu, najveća je vrijednost samog projekta.

Na koncu odgajatelji poduzimaju samoevaluaciju i zajedničku evaluaciju, što uključuje konstruktivnu raspravu o razvoju projekta i procesa učenja djece.

Zajednička evaluacija je iznimno korisna, jer pomaže odgajatelju da ne ostane zaglavljen u vlastitoj percepciji i daje uvid u postupke koji su bili planirani i ostvareni. Pluralizam mišljenja odgajatelja predstavlja prigodu za izgradnju pojedinca te njihova sudjelovanja na projektu.

5. PROJEKT HRVATSKO ZAGORJE I ŠESTINSKI KIŠOBRAN

Projekt sam provela u dječjem vrtiću „Različak“ u Mlinovima. Projekt je trajao tri dana, a u svakom su danu djeca bila upoznata s jednom nematerijalnom kulturnom baštinom te na temelju toga obavila likovnu aktivnost.

5.1 ŠESTINSKI KIŠOBRAN

Umijeće izrade šestinskog kišobrana u tradicijskom obrtu Cerovečki stoji upisano na listu zaštićenih nematerijalnih kulturnih dobara. Šestinski kišobran potječe iz sredine 18. stoljeća, a izgledom je prepoznatljiv po crvenom platnu s raznobojnim prugama. Drveni štap ima ručku od kestena, a samo zvono čine crno lakirane metalne žice vrhunske kvalitete. Dio je šestinske narodne nošnje i prepoznatljiv suvenir grada Zagreba.

Za uvod u temu „Šestinski kišobran“ djeci sam po centrima rasporedila poticaje koje sam izradila. Za centar čitanja i pisanja; prepoznavanje slova putem bacanja kocke i pokrivanja slova koja su bila unutar kišobrana. U centru stolno manipulativnih igara ponuđena im je igra „Križić - kružić“ s motivima kišobrana i kapljica. U centru za matematiku djeca su na kartonskim pločama ispod šestinskog kišobrana dodavala kapljice kiše onoliko koliko je pisalo na kišobranu.

Slika 8. Igre poticajima

Slika 9.

Slika 10.

Model pravog šestinskog kišobrana stajao je zasebno na stolu tako da su ga sva djeca mogla dobro proučiti. Dodirivali su kišobran da osjete platno i zainteresirano koristila priložene materijale. Dok sam zajedno s njima sudjelovala u igrama s poticajima, ispričala sam im malo povijest šestinskog kišobrana. Nakon nekog vremena polako sam pripremala prostoriju za glavnu likovnu aktivnost; slikanje temperama šestinskog kišobrana i izrada modela kišobrana od didaktički neoblikovanog materijala. Boje koje sam ponudila djeci bile su boje šestinskog kišobrana (crvena, žuta, zelena). Za vrijeme aktivnosti djeci sam ispričala jednu legendu o šestinskom kišobranu koja kaže kako je za njegovu jarku boju zaslužna ljubav između dvoje mladih. Mladić je djevojci izjavio ljubav ispod crnog kišobrana za vrijeme kiše i on je od njihove silne ljubavi pocrvenio. Na drugom sam stolu pripremila didaktički neoblikovane materijale za konstrukciju kišobrana. Prvo sam demonstrirala tehniku, a zatim su djeca sama izrađivala kišobrane i time vježbala

finu motoriku. Nakon aktivnosti, razgovarali smo o tome što smo toga dana radili; refleksija.

Slika 11. Slikanje kišobrana temperom

Slika 12. Namotavanje vunom na konstrukciju kišobrana

Dječji likovni radovi

Slika 13. Mia, 6 godina

Slika 14. Nensi 6 godina

Slika 15. Tomislav 6 godina

Slika 16. Marko 6 godina

Djeca su temperom uglavnom pokušala naslikati cijeli kišobran i koristili su boje koje su vidjeli na kišobranu. Neka djeca su prvo obrisnom linijom oslikala oblik kišobrana a zatim su unutrašnjost oslikali drugom bojom. Druga djeca su osnovnom bojom oslikala plohu cijelog kišobrana, a zatim na nju drugom bojom dodavala ukrase.

Često u ovoj dobi djeca jednostavno istražuju boju tako da prekrivaju cijeli papir različitim bojama, bez da išta prikazuju. Zadnji rad predstavlja upravo tu igru boja, u ovom slučaju su korištene boje šestinskog kišobrana.

Slika 17. Mihael, 6 godina

Slika 18. Mislav, 6 godina

Likovnim oblikovanjem u prostoru didaktički neoblikovanim materijalima djeca su izrađivala šestinske kišobrane. Raznolikost oblika i novo individualno značenje koje ovi materijali dobivaju u procesu građenja, variranja i kombiniranja u nove cjeline pogodna je za rješavanje problema kontrasta punog i praznog, jednostavnog i složenog volumena. Ovakvi zadaci uvode djecu u područje dizajna i primijenjene umjetnosti – estetskog oblikovanja upotrebnih predmeta, omogućavaju djeci rad s različitim materijalima i sredstvima i upoznavanje njihovih izražajnih karakteristika, potiču maštu i razvijaju finu motoriku.

5.2 LICITARSKO SRCE

Licitari; šareno ukrašeni proizvodi medičara, načinjeni od tijesta, jedan su od prepoznatljivih suvenira Hrvatske, a 2010. godine uvršteni u UNESCO–ov Reprezentativni popis nematerijalne kulturne baštine čovječanstva. Tradicija izrade licitara započinje u srednjem vijeku u samostanima Srednje Europe, a u Hrvatsku stiže u 17. stoljeću. Danas u sjevernoj Hrvatskoj djeluje oko trideset medičara, a u Hrvatskom zagorju ih ima najviše. Marija Bistrica kao najveće hodočasničko mjesto, glavno je žarište njihove proizvodnje. Postupak izrade licitara kao i njihovi sastojci moraju biti isti: med, šećer, voda, licitarski kvasac, brašno i jaja. Nakon oblikovanja, pečenja i sušenja, nanosi se osnovna boja (crvena, jestiva). Motivi su raznoliki – srca, lutke, konjići... ipak su prepoznatljiva licitarska srca obojana karakterističnom crvenom bojom, s ružičastim i žutim cvjetovima, listovima i obrubom od bijele boje. U sredini je ogledalce, a ispod njega tekst. Budući da je srce simbol ljubavi i pažnje, njime se daruju zaljubljeni, ali i ostali; mlađi i stariji.

Drugi dan projekta, bio je „Licitarsko srce“. Djeci sam za uvod ponudila primjere pravih licitarskih srca i postavila ih po stolovima. Za početak sam im postavila pitanje da li znaju što je to. Većina djece je znala što je licitarsko srce, ali ne i točan naziv. Vrlo su se zainteresirala kada sam im rekla kako su ta srca napravljena od jestivih sastojaka i obojana jestivim bojama, ali da nisu namijenjeni za jelo. Neka su ih djeca čak pokušala staviti u usta i zubima provjerila njihovu tvrdoću.

Slika 19. Upoznavanje sa licitarskim srcima

Nakon toga sam po centrima raspodijelila sve poticaje koje sam izradila zasebno za projekt. Na raspolaganju su imali slagarice s motivom licitara; srce i konj, zatim u obliku srca napravljeni zamotuljci od wc papira i mnoštvo boja koje je pincetom trebalo rasporediti u odgovarajuće kućice. I zadnji poticaj; slaganje životinja i drugih likova iz oblika srca. Dječaci su sagradili konstrukciju od kocaka u obliku srca, a druga su djeca na papiru crtala licitare.

Slika 20. igranje poticajima

Slika 21.

Slika 22. Novonastale aktivnosti iz poticaja

Glavna aktivnost bila je da djeca od kolaž papira i mnoštva drugih ukrasnih predmeta koje sam donijela, naprave vlastito licitarsko srce. Djeci se izrada vlastitih licitara jako svidjela i važno je napomenuti kako se u aktivnost uključio dječak koji je inače vrlo nemotiviran za rad. Djeca su prvo proizvoljno (rukama ili škarama) trgala ili izrezivala crveni kolaž koji je bio baza na kartonski oblikovanom srcu. Ostalim materijalima (ljepilom, ljepilom u boji, korektorom, perlicama, kamenčićima i drugim ukrasima) stvarali su vlastiti licitar. Za vrijeme aktivnosti djeci sam ispričala običaj darivanja licitarskog srca mladića djevojci. Neki su tražili pomoć oko obrubljivanja srca bijelim korektorom, a umjesto stakalca zalijepili su komadić aluminijske folije koji im je bio ponuđen.

Slika 23. Stvaralački rad: ukrašavanje vlastitih licitara

Nakon aktivnosti djecu sam okupila na tepihu i zajedno samo pričali o tome što su radili tokom dana. Pročitala sam ima priču o licitarskom srcu kako bi zaokružila cijeli projekt. Priča ukratko govori kako je mlinarev sin vidjevši lijepu djevojku zanijemio svaki put kada bi ju ugledao te je smišljajući napravio veliki lijepi kolačić s ogledalcem u sredini kao odraz njegove ljubavi prema djevojci. Na kraju priče on djevojci stavlja mirisni kolač pod prozor, ona ga nalazi i u konačnici se uda za mladića. Djeci se priča veoma svidjela i htjela su je čuti još jedanput. Cijeli je dan protekao u simbolu srca, ljubavi i razumijevanja. U samorefleksiji, djeca su htjela iznova gledati svoje radove te su ih komentirala i zamišljala kako bi ih nadogradila, a neka su ih „popravila“ nacrtavši srce na papir sa svim detaljima.

Ovim projektom sam htjela djecu upoznati sa osobitostima nematerijalne kulturne baštine Hrvatskog zagorja te izradom poticaja u skladu s temama, uz dovoljan broj materijala, uči u likovne aktivnosti u kojima djeca stvaraju vlastitu baštinu i na taj način izgrađuju vlastiti identitet.

Dječji likovni radovi

Slika 24. Anja, 6 godina

Slika 25. Nensi, 6 godina

Slika 26. Marko, 6 godina

Slika 27. Mislav, 6 godina

Kolaž mlađa djeca obično rade da trgaju papir i lijepe na podlogu, dok ga starija djeca trgaju i režu škarama. Od materijala za kolaž obično upotrebljavaju raznobojne papire (kolažne mape), novinski papir, ručno obojan papir i tkanine. U starijoj predškolskoj dobi djeca najprije izrezuju ili trgaju željene oblike, zatim ih na plohi slažu kombinirajući ih i tražeći odgovarajuće kompozicije i oblike, a tek kada su zadovoljni složenim lijepe ih na papir. Kombiniranje tehnika

Angažiranim istraživanjem i eksperimentiranjem različitim materijalima djeca otkrivaju raznolike mogućnosti njihove upotrebe, postupke rada s njima i tako razvijaju osjetna iskustva, maštu i kreativnost.

6. ZAKLJUČAK

Kulturna i prirodna baština sastavni je dio pojedine zemlje te na neki način označava njezin identitet. Kroz povijest, otkrivene su brojne znamenitosti koje su uvrštene u listu zaštićenih kulturnih dobara. Isto tako zanati, tvorevine i običaji koji su se prenosili s generacije na generaciju ostale su očuvane do današnjega dana. Njihova je vrijednost neprocjenjiva, jer otkrivaju vlastiti korijen i postojanje koje se prenosilo s generacije na generaciju i postojat će i dalje. Kulturna baština je nešto što svaki pojedinac stvara svojim djelovanjem i ona se uvijek iznova stvara, kao neprekinuti ciklus. Potrebno se stoga stalno educirati o njezinom održivom razvoju i zaštiti te teoriju primijeniti u praksi.

Nadalje, da bi očuvanje nacionalne baštine bilo djelotvorno, trebamo ga implementirati u odgojno obrazovni sustav, a to znači, educirati djecu od ranog djetinjstva kako bi razvili svijest i potrebu za učenjem održivosti. I još, kako bi kvalitetnim znanjem i vlastitim primjerom mogli stvarati novu baštinu na korist čitavog društva stvarajući mozaik prirodnih i kulturnih znamenitosti.

LITERATURA

- Belamarić, D. (1986). *Dijete i oblik*. Zagreb: Školska knjiga.
- Čaplar, A. (2013). *Blaga Hrvatske*. Zagreb: Mozaik knjiga.
- Čapo i Gulin Zrnić (2013). *Hrvatska svakodnevnica etnologije vremena i prostora*. Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku.
- Čudina – Obradović, M. (2009). *Integrirano poučavanje*. Zagreb: Pučko otvoreno učilište Korak po korak.
- Eckhel, N. (2011). *Hrvatska nematerijalna kulturna baština na UNESCO–vim listama*. Zagreb: Ministarstvo kulture Republike Hrvatske.
- Kostović – Vranješ, V. (2015). Baština – polazište za promicanje odgoja i obrazovanja za održivi razvoj. *Školski vijesnik: časopis za pedagoška i školska pitanja*, 64 (3) str. 439 – 452.
- Kušćević, D. (2015). Kulturna baština – poticatelj dječjeg razvoja (likovni aspekti). *Školski vijesnik: časopis za pedagoška i školska pitanja*, 64 (3) str. 479 – 491.
- Matijević, M. (2008). Projektno učenje i nastava. *Znamen: Nastavnički suputnik*, str. 188 – 225.
- Slunjski, E (2012). *Tragovima dječjih stopa*. Zagreb: Profil International
- Tomljenović, Z., Novaković, S. (2012). Integrated teaching – Project in primary school elective art classes. *Metodički obzori* 7 (1), str. 119-134.
- Zastupnički dom Hrvatskog državnog sabora (1999). *Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara*. Zagreb: Narodne novine.
- Zastupnički dom Hrvatskog državnog sabora (2005). *Zakon o potvrđivanju konvencije o zaštiti nematerijalne kulturne baštine*. Zagreb: Narodne novine.
- Kišobrani Cerovečki (<http://www.kisobrani-cerovecki.hr/>). (10.11.2016.)
- Ministarstvo kulture Republike Hrvatske
(<http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=27>). (5.11.2016.)

AUTOBIOGRAFIJA

Zovem se Ana Udovičić i rođena sam 8. lipnja 1992. godine u Zagrebu, u Republici Hrvatskoj gdje i sada živim sa svojim roditeljima i dva brata. Završila sam osnovnu školu „Miroslava Krleža“ u Zagrebu te „VII: gimnaziju“ u Zagrebu. Nakon završene gimnazije (2011. godine), upisujem smjer „Rani i predškolski odgoj i obrazovanje“ na Učiteljskom fakultetu, Sveučilište u Zagrebu, Odsjek u Petrinji.

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI ZAVRŠNOG RADA

Ovim potpisom potvrđujem da sam samostalno pisala svoj završni rad te da sam njegov autor.

(Ana Udovičić)

Svi dijelovi rada koji su u radu citirani ili se temelje na drugim izvorima (knjige, mrežni izvori, znanstveni, stručni ili popularni članci) su jasno označeni kao takvi i adekvatno navedeni u popisu literature.

Ana Udovičić

Petrinja, prosinac 2016.

IZJAVA O JAVNOJ OBJAVI RADA

Naziv visokog učilišta

IZJAVA

kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i javno objavi moj rad

naslov

vrsta rada

u javno dostupnom institucijskom repozitoriju

i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).

U _____, datum

Ime i prezime

OIB

Potpis
